

Kuidas koduõue muru abil elurikkust toetada?

2021

Juhendi koostas Aveliina Helm, Pärändkoosluste Kaitse Ühing

Illustratsioonid: Mart Meriste, Nordic Botanical OÜ

Toimetaja: Mari Kaisel

Fotod: Aveliina Helm, Katre Liiv

Kujundus: Piret Pärnapuu, Mudu

Viita nii: Helm, A. 2021. Kuidas koduõue muru abil elurikkust toetada. Juhend. Pärändkoosluste Kaitse Ühing

Juhendi koostamist toetas Avatud Eesti Fond koos Vabaühenduste Liiduga Aktiivsete Kodanike Fondist projekti "Igaühe looduskaitse – positiivne kaasamine" raames

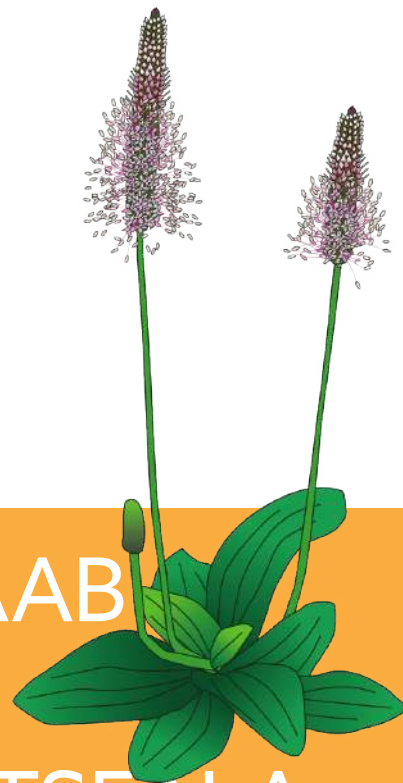
Avatud Eesti Fond
Open Estonia Foundation

3

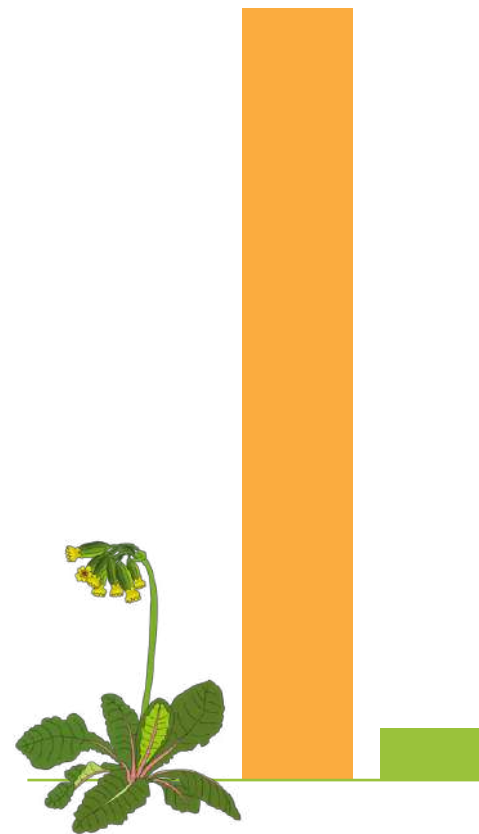
SINU AED SAAB
OLLA VÄIKE
LOODUSKAITSEALA

4 Kas teadsid, et liigirikka niidukoosluse ehk pärandniidu igal hektaril võib kasvada üle saja taimeliigi? Mõnel kaunil suvepäeval võib ka väiksemal niidul ühekorraga õitseda mitu miljonit õit, mis varustavad eluks vajaliku õienektariga tuhandeid tolmeldajaid.

Pärandniidud on pika aja jooksul kujunenud õiterohked heina- ja karjamaad, mille pindala on Eestis viimase saja aasta jooksul võsastumise ja üleskündmise tõttu langenud 95%. Kunagisest ligikaudu 1,8 miljonist hektarist niidukooslustest on tänaseks järel vaid 120 000 hektarit. Neistki on paljud kehvast seisusest ja võsastumas, sobilikult hooldatud on vaid 45 000 hektarit. Niidud on üle Eesti üsna ebaühtlaselt jaotunud. Lääne-Eestis on niite säilinud rohkem, Kesk-Eestist aga on nad pea täielikult kadunud.

Niidukoosluste kinnikasvamise ja hävimise tõttu on õisi meie maastikes vähem kui kunagi varem ning nii niidulilledel kui ka paljudel putukatel, sealhulgas olulistel tolmeldajatel – erakmesilastel, kimalastel, liblikatel – on elupaiga ja toidulauaga kitsas käes.

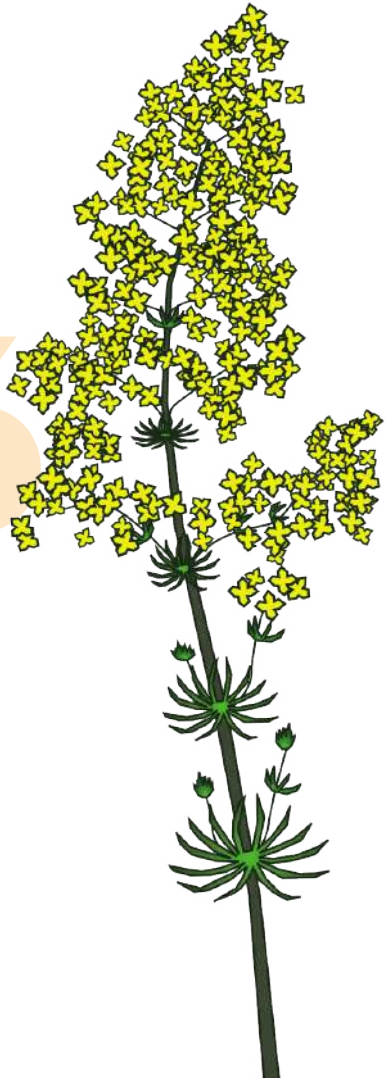

■ Pärandniite sada aastat tagasi

■ Pärandniite nüüd

Taimeliikide poolest mitmekesine ning õiterohke õue-muru või tagaaed aitab niidutaimedele pakkuda hädavajalikku kasvukohta ning niiduputukatele toitumis- ja pesapaika. Sobiva hoolduse korral saab iga aed olla koduks, elutähtsaks levikukoridoriks või hüppelauaks meie paljudele väikestele kaasteelistele. Paljude liikide käekäik sõltub sinu tegevustest oma õuealal ning loodussõbralik hooldus on eriti oluline neis piirkondades, kus looduslike liigirohkeid niidukooslusi on vähe säilinud või kus ümberringi laiuvad vaid põllumaad või asulad.

Käesolevas lühijuhendis **saad teada, kuidas kujundada loodussõbralikum õuemuru ning kuidas hooldada õueala nii, et lisaks sulle oleks seal hea olla ka erinevatel taime- ja putukaliikidel.**

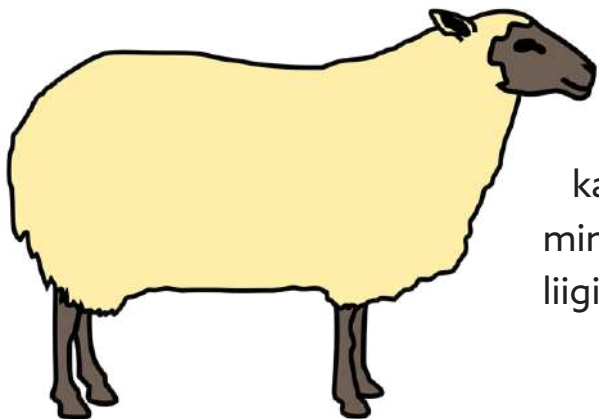
7

ÕUEALA
LOODUSSÕBRALIK
NIITMINE

8 Kuidas niitmine ja karjatamine elurikkust toetavad?

Meie loodus on kujunenud koos suurte rohusööjatega, kes on tänaseks välja surnud, kuid kelle mõju on endiselt meie looduse toimimisse "kodeeritud". Niitmine ja karjatamine soodustavad liigirikkust, sest need tegevused sarnanevad tingimustega, mille löid iidset rohusööjaid. Niitmine ja karjatamine võimaldavad koos kasvada nii kõrge- kui madalakasvulistel taimeliikidel ning luua mitmekesiseid tingimusi ka teistele elustikurühmadele. Niitmissagedus peab aga olema sobiv. Liiga tihe niitmine, näiteks tavapärase muruniitmine, ei võimalda ei taimestiku ega putukaelustiku liigirikkusel kujuneda ja püsida.

9

Mitme aasta vältel niitmata jätmine viib aga samuti liigirikkuse languseni, kuna tekib tihe kulukiht, millest jaksavad läbi tungida vaid kõrgemakasvulised kõrreliised ja üksikud lopsakamad rohunid (niiskematel aladel näiteks angervaks) ning suur hulk väiksemaid õitsevaid taimeliike surutakse konkurentsivõimelisest kooslusest välja.

Igal õuealal leidub erineva kasutamiskoormusega piirkondi. On kohti, kus on vaja paljajalu ringi joosta ja maas istuda, kuid alati leidub ka neid alasid, kus iga päev ei käida. Jäta need paigakesed elurikkusele! Sobilik niitmissagedus ja niitmisaja varieerimine on üks lihtsamaid viise anda oma väike panus elurikkuse hoidmiseks ning niidutaimede ja tolmeldajate käekäigu parandamiseks.

KÕIGE TÄHTSAM:

Tunne ära juba olemasolev taimestiku poolest liigirikas ala. Vahel on siin-seal säilinud liigirikka taimestikuga pärandniitude killukesed, näiteks mõne vana puu ümbruses, teeservas või tagaaias.

Liigirikkuse tunnend ära ka taimi tundmata. Selleks otsi värvikirevaid kohakesi ja paiku, kus kasvab külj-külje kõrval erinevate õite ning lehtedega taimeliike. Kui aga juhtud levinud taimeliike tundma, tunnend väärtuslikud alad ära tunnusliikide järgi. Nurmenukk, kullerkupp, erinevad kellukad, koldrohi, angerpist, mägiristik, keskmine värihein, lubikas või süstlehine teeleht viitavad pikaajaliselt kujunenud kooslusele. Hoida neid kohti hoolega – ära neid üles künnata ega kaeva, vaid hakka hoopis kord aastas niitma.

Vt ka kast "[KAS MUL ON LIIGIRIKAS VÕI LIIGIVAENE MURU](#)"

Kuidas õueala niita?

Loodussõbraliku aia võti on mitmekesisus. Mitmekesises aias on erineva kõrgusega rohttaimedega alasid, noori ja vanu puid, põõsatukkasid ja lillepeenraid. Ka õueala niitmine võiks olla mitmekesine. Näiteks võid hooldada oma õueala nagu punkari soengut, kus on 3 tüüpi lõikust:

1 Muru

Sagedamini niidetavad alad

2 Õitsev muru

Ligikaudu iga kolme nädala tagant niidetavad alad

3 Niidulaiguke

Vaid korra või kaks aastas niidetavad alad

Vt ka "KUIDAS OLEMASOLEVA TAIMESTIKU LIIGIRIKKUST SUURENDADA?" ja "MILLAL NIITA NIIDULAIGUKEST?"

1

2

1

12

1 Muru

Sagedamini niidetavad alad – jalgrajad ja piknikuplatsid – need, kus te tõesti tahate kogu aeg kõndida. Sellised alad on meele järgi ka näiteks kuldnokkadele ja rästastele, kes madala muru alt vihmausse välja sikutavad. Bensiini põletavate ja mürisevate muruniidukite asemel võid kasutada ka näiteks vaiksemaid elektrilisi tööriistu. On ka kondiaurul töötavaid käsiniidukeid ja kui oled vikatiga saanud sina peale, saab ka sellega rahuldavalt muru niita.

2 Õitsev muru

Ligikaudu iga kolme nädala tagant niidetavad alad. Niitmiste vahel jõuavad õitsema minna ka tolmeldajate suured lemmikud: valge ristik, käbihein, humallutsern, kassiratas ehk maajalg, nõiahammas, võilill, seanupud. Kõrgemat taimestikku saab kenasti niita ka vikatiga. Muruniidukiga niites võiks niitmiskõrgus olla 2,5–5 cm. See soodustab madalamal asetsevate õite moodustumist. Niidetud muru tuleks rehaga kokku riisuda või kasutada muruniiduki kogujat. Neid murulappe võiks niita vaheldumisi, et alati oleks aias õitsvaid taimi.

3 Niidulaiguke

Vaid korra või kaks aastas niidetavad alad. Võid neid hooldada vikati, trimmeri, võsalõikaja või kõrgema rohu lõikamiseks mõeldud niidukiga. Paljud piirkonnad õuealal ei ole kuigi aktiivses kasutuses. Alad, mis ei ole sulle nii vajalikud, jätta teistele elusorganismidele ja niida seal nii, nagu seda tehti vanasti heinamaadel. Just seal saavad elupaiga Eesti niiduliigid ja toidulaua väga mitmekesine elustik. Näiteks on sellised alad väga vajalikud liblikatele. Kui sinu aias sellist liigirikast ala ei ole, saab selle ise rajada, külvates Eesti niiduliikide seemneid. Kasuta kindlasti kodumaiseid seemneid. Neid saab osta ja ka ise loodusest korjata.

Kui muretsed, et sinu harvemini hooldatud aed jätab naabritele korrastamata mulje, võid kasutada **raamistamist**. Selleks loo harvem niidetavate alade ümber ja vahele tihedalt niidetavad servad ja käiguteed. See jätab hoolitsetud mulje ja loob õuealale mitmekesisust, millest omakorda võidavad mitmed liigid nii taimede kui ka lindude hulgast. Käigurajad võimaldavad minna lopsakamaid niidualaigukesi ka lähemalt vaatama.

16

**Käigurajad võimaldavad minna lopsakamaid
niidualaigukesi ka lähemalt vaatama**

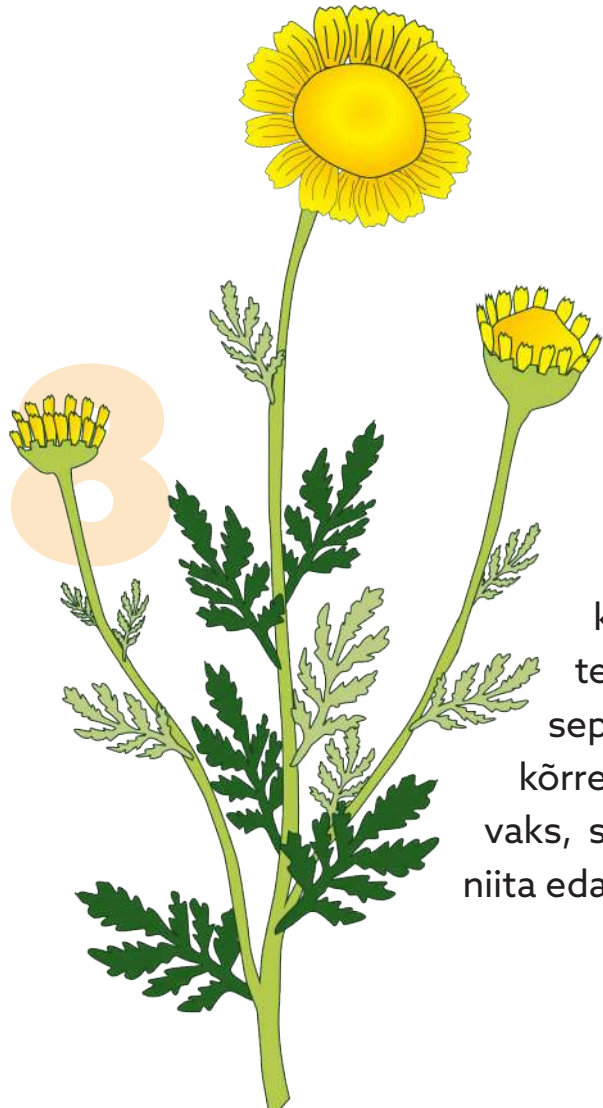
Kui tihti ning millal niita niidulaigukest?

17

Niitmisaeg ja -tihedus aitab taimestikku kujundada ning iga tegevusviis mõjutab elurikkust omal moel. See tõttu on tähtis ka hoolduse mitmekesisus – loo oma õuealale erineva niitmisaegeduse ja niitmisaajaga laigukest, mõne laigukeste võid aga igal aastal eri kohtades suisa niitmata jätta. Vaata tabelist, kuidas erinevad niitmisaegedused ja -ajad elurikkust mõjutavad.

Harvem niidetavatel aladel piisab niitmise ühel või kahel korral aastas. Enne kui otsustad, millal ja mitu korda niita, vaata, millised taimed seal kasvavad.

18

Hein on juulis rinnuni? Niida kaks korda aastas. Lopsaka taimekasvuga kohtades võid niita kaks või isegi kolm korda aastas. Tee esimene niitmine võimalikult vara – mai lõpus või juuni alguses, enne kui kõrrelised õitsema lähevad. Paljudel kaunilt õitsevatel niiduliikidel on raske kulukihi ja lopsakate kõrrelistega võistelda ja liiga hilja (näiteks augustis) niites saavad kõrrelised oma levikut aina laiendada. Teine kord niida augustis või septembris. Nii toimides hakkab mõne aastaga domineerivaid suurekasvulisi kõrrelisi (kerahein, roog-aruhein, aas-rebasesaba) või lopsakaid rohttaimi (angervaks, seohakas) vähemaks jääma. Siis võid niitmisaega juba hilisemaks lükata ja niita edaspidi üks kord aastas heinakuul, juulis.

Hein on põlvkõrgune? Niida üks kord aastas. Kui sinu niidulai-
gul ei domineeri lopsakad kõrrelised, siis aitab juuni keskpaigas ja lõpus niitmine seal
taimede liigirikkust tõsta. Varane niitmine ei mõjuta hilisema õitsemisega taimeliike,
surub alla domineerivad kõrrelised ning ka paljud varasema õitsemisega nii-
duliigid saavad juuli lõpus uuesti õitsema hakata. Hilist ühekordset niitmist,
näiteks augustikuus, võib rakendada siis, kui sul juba on liigirohke, pigem
madalakasvuline niidulaik. Augustis niitmine võimaldab liblikatel oma elutsükli
toidutaimedel lõpetada. Võtmesõnaks võiks siingi olla mitmekesisus – ka üks kord
aastas niidetavatel aladel tasub ühes kohas niita varem, teisal hiljem, nii lood võima-
lusi erinevatele liikidele.

20

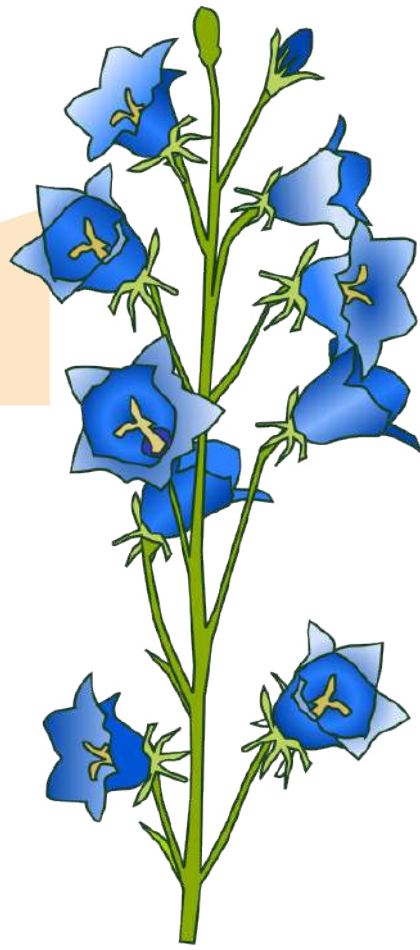
Heinategu on jõukohane igaühele!

Pea meeles, et sa asendad oma tegevusega väljasurnud suuri rohusööjaid, kes ei söönud mitte kalendri järgi, vaid ikka siis kui kõht oli tühi.

NB:
NIIDETUD HEIN
TULEB KINDLASTI
ÄRA VIIA

Tee niidulaigul heina.

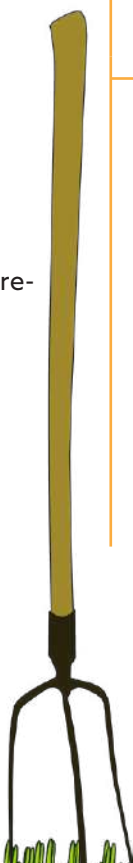
Vii kuivanud hein kindlasti ära

Väga oluline on nii ühe- kui kahekordsel niitmisel niidetud heina kuivatamine, kokku kogumine ja alalt eemaldamine. Niiduliikide seemned valmivad järk-järgult ja küllaltki vara, paljudel liikidel valmivad seemned peale mahalõikamist heinakaares kuivades. Rehaga riisumine loob mullapinnale ka väikeseid häiringuid, mis annavad idanemisvõimaluse mõnele heinakaarest pudisenud seemnele. **Kui hein on kuivanud, tuleb ta alati kindlasti ära viia.** Biomassi eemaldamine viib toitained taimekooslusest välja, mis suurendab liigirikkust ja surub alla neid taimeliike, mis muidu laiutama kipuvad. Väheneb ka taimestiku kõrgus ning maaspesitsevatele mesilastele tekib rohkem pesitsemiseks sobivamaid tingimusi. Jättes heina maha, soodustad kõrgekasvulisi liike ja lopsakaid kõrrelisi. Väiksemad õitsevad taimeliigid kaovad järk-järgult sinu muru seest ära. Hästi tehtud hein on hea ninaesine küülikutele või lammastele. Kui sul sööjaid ei ole, on hein väga hea komposti täitematerjal.

Kuidas niitmissagedus ja niitmise aeg elurikkust mõjutab

Niitmissvõte	Kogu ala pidev niitmata jätmine	Liiga tihe niitmine (rohkem kui kolm korda aastas)	Niitmine kahel korral aastas, maist septembrini ja niite eemaldamine ühel-kahel korral	Ruumiliselt varieeruv niitmine ühel korral aastas (juuni algusest augusti lõpu ja septembrini)	Niitmata sektsioonid laikudena 10-20% õuealast
Oodatav mõju tolmeldajatele	Eelnevalt tihedalt niidetud ala niitmata jätmisel on lühiajaline positiivne mõju tolmeldajatele, mis võib aga kahaneda kui taimestiku liigirikkus hakkab vähenema.	Liiga tihe niitmine tapab tolmeldajaid, hävitades nii mune kui ka vastseid. Kaudne mõju on see, et putukavastsed jäävad toidutaimede vähesuse ja õite puudumise tõttu nälga.	Õiterohkus kasvab ja tolmeldajate toidubaas suureneb, aga esimene niitmiskord mõjub tolmeldajatele kahjulikult. Parim on kui jäta siin-seal laiguti esimese niite tegemata.	Aitab parandada tolmeldajate seisundit ja suurendada õiterohkust, kui väldid niitmist õitsemise tippaegadel. Kõige kriitilisemad on tolmeldajatele kevadine ja juunikuine toidu kättesaadavus (nn „mesilaste juuninälg“), mistõttu peaks suuremal osal õuealast vältima kevadiste õite – võililled, nurmenukid jt – niitmist. Teisalt vajavad tolmeldajad toidubaasi ka augustis ja septembris. Kõikjal samaaegne hilissuvine niitmine vähendab putukate sügisest toidubaasi, mistõttu on otstarbekas pigem erinevaid niitmisaegu (varasuvist ja sügist) kombineerida, see tagab piirkonnas õitsemise kogu putukate tegutsemisaja vältel. Loo „õiekonveier“ – vaata, et midagi õitseks kogu suve vältel. Jäta kindlasti mõned laigud augusti keskpaigani niitmata, enne seda on on liblikaröövikute toimetamise aeg ning samal ajal on ka tolmeldajate arvukuse tippaeg.	Võimaldab putukate munadel ja vastsetel areneda ning talvituvail liikidel talvituda, pakub varje- ja pesitsuskohti. Tulemuseks on: 1) suurem tolmeldajate ja teiste putukate ning loomarühmade mitmekesisus; 2) suurenenud mikrokliimaatiline varieeruvus. Selliste alade olemasolu tagab suurima elurikkuse mitmekesisuse õuealal.
Oodatav mõju taimekooslustele	Niitmata jätmisel suureneb kulukiht, domineerima hakkavad suurekasvulised kõrrelised, liigirikkus hakkab langema, pikapeale hakkab ala võsastuma.	Liiga tihedal niitmisel väheneb õievarte hulk pideva eemaldamise tõttu. Paljud liigid kaovad, kuna nad ei talu nii suurt häiringut, vähesed liigid (kõrrelised) hakkavad domineerima.	Taimestiku liigirikkus hakkab kasvama, kuna domineerivaid taimeliike surutakse alla ja toitained viiakse välja. Selline režiim on teaduskirjanduse põhjal taimestiku liigirikkuse parandamiseks sobivaim hooldus.	Üks kord aastas niitmine hoiab ära võsastumise, soodustab väheproduktiivsete taimekoosluste liigirikkust, kuid mitte juba vaesunud alade liigirikkust. Lopsaka taimekasvuga aladel võib liiga hiline niitmine soosida taimestiku vaesumist ja kõrreliste vohamist, neil aladel on kindasti väga oluline niite eemaldamine.	Võimaldab tekitada eriomelisi taimekooslusi, sealhulgas püsida ka kõrgemakasvulistel taimedel, suureneb taimede liigirikkus ja elupaikade mitmekesisus.

Niitmiskõrgus võimaldab kooslust kujundada

23

Väga paljud Eesti niitudele iseloomulikud rohttaimed on niitmise ja karjatamisega kohanenud ning nad on võimelised kohandama oma kasvu ja õitsemist tulenevalt niitmise- režiimist. Kui niita tihedamini kui üks kord aastas, võib liiga madal niitmiskõrgus (vähem kui 3–5 cm) tekitada üleliia suure häiringu. Tekkinud paljas või häiritud muld soosib pigem kiirekasvuliste ja niidukooslustele mitteomaste taimede levikut. See ei võimalda mitmeaastastel niidutaimedel püsivat ja stabiilset kooslust kujundada. Kõrgem niitmiskõrgus (u 8–12 cm) aitab alal oleva taimestiku koosseisu täiendada, soosib madalamaid liike kõrgete asemel (kuna madalamaks jäävatest taimedest eemaldatakse suhteliselt väiksem osa kui kõrgemaks kasvavatest taimedest) ning sunnib taimi moodustama õisi madalamalt. Eriti tulemuslik on niitmiskõrguse suurendamine tihedama niitmisevajadusega "õitseval murul", kus juba paari aastaga võiks kõrgemalt niites kujuneda madal ja rohkelt õitsev kooslus (nt valge ristik, nõiahammas, käbihein, härjasilm, keskmine teeleht, humallutsern jt).

Millega niita?

24

Kui tavapärasest muru ning õitsevat muru saad hooldada muruniidukiga, siis niidulaikude hooldusel on vajalikud vikat ja reha. Vikatiga niitmine on sobilik juhul, kui niidetavat pinda on alla 500-1000 ruutmeetri, suurematel aladel võid appi võtta kettaga võsalõikaja või trimmeri. Kettaga võsalõikaja on pisut parem tööriist kui jõhviga trimmer, kuna eriti lopsakamatel aladel ei suuda jõhv piisava tõhususega tarnade ja kõrreliste mähtaid ohjas hoida. Lisaks kahjustab nüri trimmerijõhv kasvamajäävaid taimi.

Kuidas olemasoleva taimestiku liigirikkust suurendada?

Kui on soov taimede liigirikkust ja õiterohkust suurendada, tuleks esimestel aastatel niita kaks kuni kolm korda aastas. Esimene kord siis, kui kõrrelised hakkavad pead looma, kuid suur osa muid liike veel ei õitse. Näiteks mai lõpus või juuni alguses. See aitab kõrgekasvuliste kõrreliste domineerimist vähendada. Teine kord tuleks niita siis, kui taimed on õitsemist lõpetamas või viljumas. Näiteks juuli teises pooles või augusti alguses. Väga oluline on heina äraviimine: jättes niidetud või hekseldatud heina alale, takistab see väiksemakasvuliste liikide idanemist ja kasvu ning viib liigivaese ja lopsaka taimkatteni.

Saad oma õueala niiduliikidega ka rikastada. Selleks loo vaba mullapinnaga laigukesi ning laota sinna mõnelt liigirikkalt alalt juulikuus niidetud rohelist (kuivatamata) heina. See nn "rohelise heina meetod" on küllaltki tõhus viis alale niiduliikide seemneid tuua.

26

Samuti on võimalik niiduliikide seemneid osta (vt kindlasti ka kasti "Lillemuru" või "lilleaasade" seemnesegud on küll ilusad, kuid mitte kodumaised") või ise loodusest korjata ja ettevalmistatud pinnale külvata. Seemneid kulub vähem kui kasvatad taimed eelnevalt ette ja seejärel istutad. Ise seemneid kogudes ole tähelepanelik, et korjaksid vaid sealt, kus liiki on arvukalt. Kindlasti ei tohi korjata kaitsealuste liikide seemneid.

**HOIATUS -
„LILLEMURU“ VÕI
„LILLEAASADE“
SEEMNESEGUD ON
KÜLL AHVATLEVAD,
KUID EI PRUUGI
OLLA KODUMAISED.
UURI ENNE OSTMIST**

Ehitus- ja aianduspoodides müüdavad “lillemurud” ei ole Eesti niidukoosluste seemnesegud ega koosne enamasti kodumaistest liikidest. Tegu on ühe- või kaheaastaste Eestile mitteomaste taimeliikidega, kus on valdavalt eri värvi rukkililled, moonid, saialilled. Kuigi nad on ilusad ja sobivad aeda kaunistama näiteks suvelillede peenras, ei ole nad elurikkuse toetamisel parim valik. Eesti niidukoosluste toetamiseks on kõige parem säilitada või taasluua kodumaist päritolu mitmeaastaste niiduliikidega alasid. Eesti looduses on sadu kauneid niidulilli – härjasilmad, kellukad, nõiahambad, naistepunad ja paljud teised liigid, mis vajavad elupaika just meie maastikes ning selleks, et nad säiliks, on neil vaja ruumi, kus kasvada. Ka mitmed putukad ja tolmeldajad on kohastunud väga kitsalt mõnele või koguni üheleainsale taimeliigile. Kui see taim kaob, siis ei ole ka putukal enam kohta, kus toituda. Seega aitad sa kodumaiseid taimi eelistades ka mõnda märkamatu, kuid olulist putukaliiki.

KAS MUL ON LIIGI- RIKAS VÕI LIIGIVAENE MURU?

Enamasti on inimese poolt rajatud murud külvatud spetsiaalsest seemnesegust, mis on liigivaene ja koosneb peamiselt kõrrelistest, vahel lisatakse ka madalakasvulist valget ristikut. Värskest murusegust rajatud murust ei õnnestu lihtsalt niitmisrežiimi muutes liigirikast ega esteetiliselt kaunist niidulaigukest luua ja aega ning kannatust tuleb rohkem varuda. Vanemad murud on aga sageli küllalt liigirikkad. Sinna on tee leidnud näiteks käbihein, mailased, kassiratas, vahel ka kerakellukas, hanijalg, roomav tulikas, roomav maran, sügisene seanupp, kortsleht, keskmine teeleht. Kui neid taimi oma muru seest leiad, siis hoi neid hoolega ja elurikkuse soosimiseks võib piisata vaid niitmissageduse vähendamisest.

Uue muru rajamisel kasuta murusegusid, mis sisaldavad valget ristikut ja võimalusel ka teisi õitsevaid taimi. Eelista kodumaiseid murusegusid.

Ära raja muru sinna, kus on juba olemas loodusliku taimestikuga ala.

Liigirikas muru ei vaja rohimist – võilill on ka lill.

Tunne ära olemasolevad liigirikkamad alad, näiteks põliste pärandniitude laigukesed, ja hoolda neid sobivalts – niida vaid korra või kaks aastas ja vii hein kindlasti ära.

VAATA KODUÕUES RINGI TOLMELDAJA PILGUGA

30

Maastiku hindamisel võib abiks olla ka **ROHEMEETER**, kust saad teada, kuidas kodukohta ümbritsev maastik elurikkust toetab ning millised tegevused aitavad just konkreetses asupaigas elurikkuse seisundit parandada.

Tolmeldajad vajavad niidulilli ning niidulilled tolmeldajaid. Liblikad saavad oma elutsükli läbida vaid siis, kui lähikonnas leidub piisavalt sobivast liigist toidutaimi. Eesti taimeliike ja põllukultuure tolmeldavad sajad liigid, nende hulka kuuluvad nii kõigile tuntud kimalased kui ka palju väiksemad ja silmapaistmatumad liigirühmad: erakmesilased, kahetiivalised ja mardikalised. Tolmeldajad vajavad toidulauda ja elupaika. Õisi on meie maastikes palju vähem kui alles mõni aastakümme tagasi. See jätab tolmeldajad nälga. Liiga madalaks pügatud muru ja liiga ühetaolise ilmega aiad aga ei võimalda tolmeldajatel leida sobivat pesapaika. Tolmeldajad ei lenda kuigi kaugemale, nad sõltuvad maastikust, mis asub lähema paarisaja meetri raadiuses. Aseta ennast tolmeldaja liitsilmade taha ning proovi hinnata, kas sinu ümber paarisaja meetri raadiuses on ikka piisavalt õisi nii kevadel, suvel kui ka sügisel ning kas erinevaid pesapaikasisid jagub. Mõned liigid vajavad kulustunud rohumätast, mõned üle talve püsivaid õõnsaid kõrsi, paljud mesilased ja herilased aga vajavad paljast mullapinda, hea kui see on pisut kruusane ja liivane ning päikesepoolsel nõlval. Püüa hoolitseda, et sinu aias leidub nii ühte, teist kui ka kolmandat.

KOKKUVÕTE:

loodussõbralik muruhooldus

1

Hoolda õuemuru nagu punkari soengut, kus on madalamaid ja kõrgemaid „tutte“

2

Tihedamalt kasutatavat muru niida üle paari nädala. Lase valgel ristikul vahepeal õitsema minna

3

Kujunda muru sisse niidulaigukesi, kus lisaks ristikule saavad ka teised liigid õitsema minna – jäta kaunimate liikidega kohad õitsema ja lase taimedel viljuda, kuid niida ülejäänud ala ümbert ära. Sel moel suurendad viljuma jäänud liikide osakaalu oma õuealal

4

Niidulaigukest niida üks kord aastas (juulis) või kaks korda aastas (mai lõpus või juuni alguses ning teistkordselt augusti lõpus). Tee seda nii nagu esivanemad heinategid – lase heinal kuivada ja kindlasti vii see kuivanuna alalt minema. Niidetud heinast võid teha kasvõi komposti

5

Olemasoleva taimestiku liigirikkust aitab taastada kaks kuni kolm korda aastas niitmine koos niite eemaldamisega (NB! niite eemaldamine on väga oluline!). Vt ka kast Kuidas olemasoleva taimestiku liigirikkust suurendada

6

Siia-sinna võid jätta täiesti niitmata laiike, kus saavad kõrsi ja kõrgemat heina vajavad putukad talvituda. Niitmata alad võiksid eri aastatel olla erinevad

